

Vesipolitiikan puitedirektiivi

EU:n vesipolitiikan puitedirektiivi

Euroopan unionin vuonna 2000 hyväksymä vesipolitiikan puitedirektiivi (vesipuitedirektiivi) on urauurtava. Vesien hoitamisen ja suojelun sääntelyä lähestytään siinä uudella tavalla, joka perustuu kansallisten ja poliittisten rajojen sijaan vesien luonnollisiin maantieteellisiin muodostumiin eli vesistöalueisiin. Direktiivissä edellytetään myös EU:n politiikan alojen koordinoitua ja toimille laaditaan tarkka aikataulu. Tavoitteena on, että vesien tila olisi hyvä koko Euroopassa vuoteen 2015 mennessä.

- Vesi on ihmiskunnalle elinehto. Se on elintärkeä luonnonvara, joka luo ja ylläpitää talouskasvua ja hyvinvointia. Vesi on myös luonnon ekosysteemien perusta ja tärkeä ilmaston säätelijä.
- Euroopan vesiin kohdistuu paineita. Tuoreet luvut osoittavat, että saastumisen vaara on suuri 20 prosentissa pintavesistä, pohjavesivarjoja hyödynnetään liiallisesti 60 prosentissa Euroopan kaupungeista ja kosteikoista on uhanalaisia 50 prosenttia. Vedentarve kasvaa jatkuvasti.
- Kolme neljäsosaa eurooppalaisista saa vetensä maan uumeniin varastoituneista pohjavesistä.
- Lähes puolet EU:n väestöstä asuu vesistressin koettelemissa maissa, joissa makean veden lähteistä otetaan liikaa vettä.
- Vesipuitedirektiivin keskeisiä toteutusvälineitä ovat vesipiirien hoitosuunnitelmat. Suunnitelmat perustuvat laajoihin julkisiin kuulemisiin, ja ne laaditaan kuuden vuoden jaksoille.

vesi

Fakta 1: Euroopan vesiin kohdistuu paineita.

Me kaikki tarvitsemme vettä, emmekä ainoastaan juomavedeksi. Olemme monin tavoin riippuvaisia joista, järvistä, rannikko- ja merivesistä sekä pohjavesistä. Vettä hyödynnetään talouskasvun luomiseksi ja ylläpitämiseksi esimerkiksi maataloudessa, kaupallisessa kalastuksessa, energiantuotannossa, teollisuudessa, liikenteessä ja matkailussa. Vettä tarvitaan myös virkistystoiminnassa, ja se on oleellinen osa luonnonmaisemien kauneutta.

Vesi on luonnon ekosysteemien perusta ja tärkeä ilmaston säätelijä. Vedensaanti on kuitenkin erityisen altis ilmastonmuutokselle. Tutkijat varoittavat tulva- ja kuivuusriskien lisääntyvän tulevina vuosikymmeninä. Vedentarve kasvaa kaikkialla: kotona ja puutarhassa, teollisuudessa, maanviljelyssä ja keinokastelussa, vapaa-ajan toiminnassa sekä matkailussa. On vaara, että vettä käytetään liikaa.

Samalla veden laatua uhkaavat myös pilaantuminen ja vesistöihin kohdistuvat fyysiset muutokset, kuten patojen rakentaminen. Vahinkoa aiheuttavat kotitaloudet, teollisuus, maatalous, kaupunkirakentaminen, tulvasuojat, sähköntuotanto, lannoitteiden ja torjunta-aineiden käyttö, vesiliikenne, virkistystoiminta, jätevedet, rannikkojen suojarakenteet, sisävesikalastus, kaivostuominta ja metsätalous.

Ihmiskunnan riippuvaisuus vedestä on tiedostettu jo pitkään. Nyt myös Euroopassa aletaan ymmärtää, että vesivarat eivät riitä loputtomiin ja että niitä on siksi arvostettava. Vesivaroja on hoidettava ja suojeltava. Vesi ei ole ainoastaan kulutustavara vaan kallisarvoinen luonnonvara, joka on elintärkeä niin meille kuin tuleville sukupolvillekin. Ilman vettä ei voi olla elämää.

Fakta 2: On toimittava EU:n tasolla, sillä vesistöalueet ja saasteiden leviäminen eivät noudata valtioiden rajoja. Vesistöalueisiin perustuva lähestymistapa on paras keino vesien hoitamiseen.

Joet eivät pääty valtioiden rajoihin vaan virtaavat eri maiden läpi, kunnes laskevat mereen. Saarivaltioita Kyprosta ja Maltaa lukuun ottamatta kaikilla EU-mailla on naapurimaidensa kanssa yhteisiä vesistöjä. Vesistö- tai valuma-alue käsittää koko jokialueen pienten sivujokien alkulähteiltä jokisuulle, pohjavedet mukaan lukien. EU ja sen jäsenvaltiot ovat jakaneet vesistöalueet ja niihin liittyvät rannikkoalueet 110 vesipiiriin, joista 40 ulottuu usean valtion alueelle. Vesipiirit (eli vesienhoitoalueet) kattavat noin 60 prosenttia EU:n alueesta.

Yksittäiset toimet veden laadun parantamiseksi onnistuvat vain, jos niissä otetaan huomioon myös se, mitä tapahtuu ylä- ja alajuoksulla. Yhtenäisessä vesistöalueiden hoidossa lähestymistapa on kokonaisvaltainen. Siinä suojellaan vesistöaluetta kokonaisuudessaan ja otetaan huomioon lähde, sivujoet, suoisto ja jokisuus. Hoidon koordinoitussa strategiassa kaikki sidosryhmät osallistuvat päätöksentekoon. Vesistöalueisiin perustuva lähestymistapa on paras keino hoitaa vesiä. Tähän ajatteluun perustuu koko vesipuitedirektiivi.

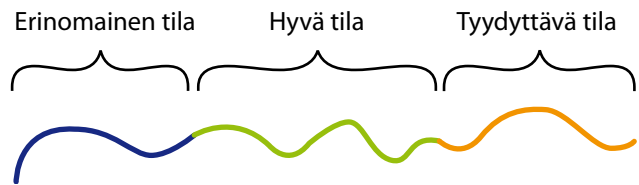
Jäsenvaltioiden on täytynyt laatia **vesipiirien hoitosuunnitelmia**, joiden tavoitteena on suojella jokaista 110:tä vesipiiriä. Suunnittelun keskeisiä periaatteita on julkinen osallistuminen, minkä vuoksi kansalliset ovat keskeisessä roolissa, kun vesipuitedirektiiviin perustuvia toimenpiteitä suunnitellaan ja toteutetaan.

Fakta 3: Vesien on saavutettava hyvä ekologinen ja kemiallinen tila, jotta voidaan turvata ihmisten terveys ja vedensaanti sekä suojella luonnon ekosysteemejä ja biologista monimuotoisuutta.

Määriteltäessä ekologista tilaa tarkastellaan veden kasvillisuuden ja kalaston runsautta, ravinnepitoisuutta sekä suolaisuutta, lämpötilaa ja kemiallisten aineiden aiheuttamaa pilaantumista. Määrittelyssä otetaan huomioon myös morfologiset tekijät, kuten veden määrä, virtaama, syvyys ja joen pohjan rakenne.

Vesipuitedirektiivissä pintavesien ekologinen tila luokitellaan viiteen luokkaan: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä ja huono. Erinomainen tila tarkoittaa, että ihmisten toiminnasta ei aiheudu vesipiirille lainkaan paineita tai että aiheutuva paine on erittäin vähäistä. Hyvä tila merkitsee lievää poikkeamista erinomaisesta tilasta, tyydyttävä tila kohtalaista poikkeamista ja niin edelleen.

EU:n alueella on yli 100 000 pintavesimuodostumaa, joista 80 prosenttia on jokia, 15 prosenttia järviä ja viisi prosenttia rannikkovesiä tai jokisuiden vaihtumisaalueita. Yksi joki voi koostua erilaisista vesimuodostumista, koska veden tila saattaa vaihdella. Alla olevassa kuviossa esitellään joki, jossa veden tila on erinomainen alkupisteessä mutta jossa pilaantuminen lisääntyy alajuoksulla.

Hyvän kemiallisen tilan määrittelemiseksi on laadittu ympäristölaatuunormeja 33 uudelle ja kahdeksalle jo aiemmin säännellylle saastuttavalle kemikaalille, jotka aiheuttavat erityistä huolta kaikkialla Euroopassa. Vesipuitedirektiivin tavoitteita tuetaan muulla EU:n lainsäädännöllä, kuten kemikaaleja koskevalla REACH-asetuksella ja teollisuuslaitoksia koskevalla ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen ja vähentämisen yhtenäistämiseksi annetulla direktiivillä.

Pohjavesiä koskevat hieman erilaiset säännöt, joiden tavoitteena on hyvä kemiallinen ja määrällinen tila. Jäsenvaltioiden on määritettävä geologisten tietojen perusteella maanalaisiin akvifereihin varastoituneet yhtenäiset vesimassat, ja EU:n lainsäädäntö rajoittaa vedenoton tiettyyn osaan siitä pohjaveden määrästä, jota vuosittain muodostuu. Pohjavesi ei saisi saastua lainkaan, vaan kaikki pilaantuminen on havaittava ja estettävä.

Fakta 4: Ihmisten osallistuminen on ratkaisevan tärkeää.

Jäsenvaltioiden oli vesipuidedirektiivin nojalla kuultava laajasti suurta yleisöä ja sidosryhmiä, jotta vesipiirin hoitosuunnitelmia laadittaessa tunnistettaisiin ongelmat ja löydetäisiin niihin ratkaisuja. Tämä merkitsi laajaa kuulemismenettelyä, joka oli käynnistettävä vuoden 2006 loppuun mennessä. Vuonna 2007 oli järjestettävä tärkeisiin vesistöalueiden hoitoa koskeviin kysymyksiin keskittyvä kuuleminen ja vuonna 2008 vähintään kuusi kuukautta kestävä laaja kuuleminen vesipiirin hoitosuunnitelmien luonnoksista.

Suuren yleisön tuki ja osallistuminen on välttämätöntä, jotta voidaan suojella vesiä, havaita ongelmia, löytää parhaat toimenpiteet ongelmien ratkaisemiseksi ja määrittää toimenpiteiden kustannukset. Sääntelytoimenpiteet eivät onnistu ilman ihmisten tukea. Euroopan kansalaiset ovat keskeisessä asemassa vesipuidedirektiivin täytäntöönpanossa. He voivat myös auttaa hallituksia tasapainottamaan täytäntöönpanossa huomioitavat yhteiskuntaa, ympäristöä ja taloutta koskevat kysymykset.

Fakta 5: Edistystä on tapahtunut, mutta vielä on paljon tehtävää.

Direktiivin täytäntöönpano toteutetaan kuusi vuotta kestävässä jaksossa, joista ensimmäinen käsittää vuodet 2009–2015. Direktiivin tultua voimaan jäsenvaltioiden oli määriteltävä vesipiirinsä maantieteellisesti ja nimettävä vesien hoitamisesta vastaavat viranomaiset (2003). Tämän jälkeen jäsenvaltioiden oli suoritettava yhteinen taloudellinen ja ympäristöä koskeva analyysi (2004) ja nimettävä vesimuodostumat, jotka eivät välttämättä saavuta vuodeksi 2015 asetettuja tavoitteita. Jäsenvaltioiden oli myös käynnistettävä vedenlaadun seurantaverkot vuoteen 2006 mennessä.

Komissio valvoo kaikkia direktiivin täytäntöönpanon vaiheita. Se arvioi täytäntöönpanon edistymistä ensimmäisen kerran vuonna 2007 laatimassaan vesipuidedirektiivin täytäntöönpanokertomuksessa. Toisessa täytäntöönpanokertomuksessa vuonna 2009 arvioitiin seurantaverkkojen perustamiseksi toteutettuja toimia.

Vuoteen 2009 mennessä jäsenvaltioiden oli myös laadittava vesipiirin hoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat, jotka tähtäävät vesipuidedirektiivin tavoitteiden saavuttamiseen. Kaikkien Euroopan vesien ekologisen ja kemiallisen tilan on oltava hyvä vuoteen 2015 mennessä. Tämä edellyttää paitsi sitä, että kemikaalien aiheuttama pilaantuminen on vähäistä, myös sitä, että terveiden vesiekosysteemien ylläpitämisessä onnistutaan.

Komissio laatii kolmannen täytäntöönpanokertomuksensa vuoteen 2012 mennessä. Kertomukseen sisältyy arviot edistymisestä ja EU:n vesien tilasta sekä selvitys vesipiirin hoitosuunnitelmista ja suunnitelmia koskevat parannusehdotukset.

Fakta 6: Vesienhoito liittyy moniin politiikan aloihin. Siksi toimien yhdentäminen on ainoa keino kestäväan vesienhoitoon.

Vesi liittyy ihmisten toimintaan monin eri tavoin ja siten myös politiikkoihin, joilla ihmisten toimia säännellään. Tästä kertovat seuraavat esimerkit:

- Maataloudelle vesi on elintärkeää niin maanviljelyssä kuin karjankasvatuksessa. Keinokastellun maan pinta-ala Etelä-Euroopassa on kasvanut 20 prosenttia vuodesta 1985. Maatalous on veden merkittävin kuluttaja.

Esimerkkitapaus: Tonava

Tonavan vesipiiri on EU:n suurin, ja se on hyvä esimerkki yhdellä vesistöalueella esiintyvien vesien kirjosta. Vesipiiriin kuuluu vuoristopuroja Alpeilla ja Karpaateilla, pohjavesimuodostumia, laaja suisto ja Mustanmeren rannikkovesiä. Kansainvälisellä yhteistyöllä on pitkät perinteet tämän keskeisen vesiväylän alueella. Ensimmäinen vapaata vesiliikennettä koskeva sopimus tehtiin vuonna 1856, ja vuonna 1994 Euroopan unioni ja 14 valtiota allekirjoittivat Tonavan suojelua koskevan kansainvälisen yleissopimuksen.

Vesipuitedirektiivillä on laadittu puitteet EU:n vesipolitiikalle. Direktiiviä täydentää muu lainsäädäntö, jolla säädellään vedenkäytön eri osa-alueita:

- **pohjavesidirektiivi** (2006)
- **ympäristön laatuunormeja koskeva direktiivi** (2008)
- **kaksi komission päätöstä** (2005 ja 2008), jotka koskevat ekologista tilaa. Päätöksillä luotiin paikkarekisteri, johon kuuluu lähes 1 500 vesialuetta. Paikkarekisterin avulla vertailtiin eri valtioiden normeja ja sen tulokset julkistettiin komission päätöksessä.

Aiempi asiaan liittyvä lainsäädäntö käsittää muun muassa seuraavat direktiivit:

- **yhdyskuntajätevesidirektiivi** (1991)
- **nitraattidirektiivi** (1991)
- **uusi uimavesidirektiivi** (2006)
- **juomavesidirektiivi** (1998).

Yhdenmety vesivarojen hoidon soveltamisalaa on laajennettu uudemmalla asiaan liittyvällä lainsäädännöllä:

- **tulvadirektiivi** (2007)
- **meristrategiapuitedirektiivi** (2008).

- Maankäyttöä ja rakentamista koskeviin päätöksiin vaikuttavat vesivarojen saatavuus ja jäteveden poistojärjestelmät.
- Energiantuotannossa vettä käytetään muun muassa jäähdyttämiseen. Suuri osa käytetystä vedestä päätyy käytön jälkeen takaisin vesistöihin.
- Teollisuudessa vettä hyödynnetään tuotantoprosesseissa, ja monet muut talouden alat, kuten matkailu, vaikuttavat vesivaroihin.
- Vesi on välttämätöntä ekosysteemien terveydelle. Ekosysteemit puolestaan ovat ihmisten elämänlaadun perusta. Vesi ei kuulu ainoastaan *tuotantopalveluihin* – se ei ole vain raaka-aine –, vaan se on myös osa *sääteleviä palveluja*, jotka säätelevät ilmastoa ja säättävät planeettamme toiminnassa. Esimerkiksi kosteikat puhdistavat vettä ja sitovat hiilidioksidia. Talouden näkökulmasta nämä kosteikkojen palvelut ovat miljardien eurojen arvoisia.

Hyvä vesienhoito on siis sisällytettävä kaikkiin näihin aloihin, samoin kuin vesipuitedirektiivissä otetaan huomioon kaikki vedenkäytön ja -kulutuksen osa-alueet.

Fakta 7: Ympäristön muuttuminen aiheuttaa tulevaisuudessa haasteita. Niitä ovat esimerkiksi ilmastonmuutos, tulvat ja kuivuus.

Vuoden 2000 jälkeen on ilmaantunut uusia huomioon otettavia tekijöitä, kuten kiihtyvä ilmastonmuutos ja talouskriisi. Ilmastonmuutos on tulevana vuosina suuri haaste vesienhoidossa kaikkialla EU:ssa. Se johtaa todennäköisesti seuraaviin ilmiöihin:

- Etelässä sademäärät pienenevät ja kesän lämpötilat nousevat, mikä lisää niukkoihin vesivaroihin kohdistuvia paineita. Komissio antoi vuonna 2007 tiedonannon **Veden niukkuuden ja kuivuuden asettamiin haasteisiin vastaaminen Euroopan unionissa**, jossa todetaan, että vesipuitedirektiivin täytäntöönpano on ratkaisevan tärkeää.
- Pohjoisessa tulvariski ja sademäärät kasvavat. Tulvat ovat jo käyneet yhä yleisemmiksi. Vuoden 1990 jälkeen jokien on tilastoitu tulvineen merkittävästi 259 kertaa, joista 165 on tapahtunut vuoden 2000 jälkeen. Vuoden 2007 **tulvadirektiivissä** on omaksuttu uusi, ennakoiva lähestymistapa. Direktiivin nojalla jäsenvaltioiden on arvioitava alustavasti kunkin vesipiirin tulvariski vuoteen 2011 mennessä ja laadittava tulvavaarakartat vuoteen 2013 mennessä. Vuoteen 2015 mennessä jäsenvaltioiden olisi laadittava tulvariskien hallintasuunnitelmat, jotta ne ovat valmiina liitettäväksi seuraavan jakson (2016–2021) vesipiirin hoitosuunnitelmiin.

Edellisen johdosta **yleisön osallistuminen** on erittäin tärkeää vesipuitedirektiivin ja tulvadirektiivin tavoitteiden saavuttamiseksi. Suuri osa eurooppalaisista ei kuitenkaan tiedä voivansa vaikuttaa vesien tulevaisuuteen. On tärkeää korostaa, että pienilläkin ponnistuksilla on väliä. Seuraavien vesipiirin hoitosuunnitelmien ja tulvariskien hallintasuunnitelmien valmisteluun kuuluvat kuulemiset pitäisi käynnistää vuoden 2012 loppuun mennessä.

Hyödyllisiä tietolähteitä:

Komission EU:n vesipolitiikkaa koskeva sivusto ja linkejä vesipiirin hoitosuunnitelmiin:
<http://water.europa.eu/policy>

Vesialan tiedotteita:
http://ec.europa.eu/environment/water/participation/notes_en.htm

Vesipuitedirektiivin täytäntöönpanokertomukset vuosilta 2007 ja 2009:
http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/implrep2007/index_en.htm

Karttoja ja kaavioita:
http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/facts_figures/index_en.htm

Osallistu keskusteluun – tietoa kuulemisista ja paikallisista vesipiirin hoitosuunnitelmista:
<http://water.europa.eu/participate>

Yhteinen täytäntöönpanostrategia:
http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/objectives/implementation_en.htm

CIRCA, viestintä- ja tietoresurssikeskuksen hallintojärjestelmä:
<http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?!=/&vm=detailed&sb=Title>

WISE, Euroopan vesitietojärjestelmä:
<http://water.europa.eu>

Euroopan ympäristökeskus:
www.eea.europa.eu/themes/water

